

A 46. HADSEREG TEVÉKENYSÉGE 1945. MÁRCIUS 16—ÁPRILIS 4-IG A BÉCSI TÁMADÓ HADMŰVELETBEN

Nagy Gábor

A szovjet hadsereg Magyarország felszabadításáért vívott hadműveleteinek harmadik szakasza 1945. február 17-e és április 4-e között zajlott le. Néhány nappal Budapest felszabadításának befejezése után a szovjet főparancsnokság február 17-én 20 óra 25 perckor utasítást adott a 2. és 3. Ukrán Frontnak, hogy készüljön fel a bécsi támadó hadműveletre.

A direktíva azt a feladatot állította a 2. Ukrán Front elé, hogy a Dunától északra Érsekújvár, Malacki, Znojmo általános irányban mérjen csapást, ezzel egy időben a Dunától délre balszárnyával is támadjon. Foglalja el Pozsonyt és a hadművelet 20. napján vegye birtokba Brnót és Znojmot, továbbá — együttműködésben a 3. Ukrán Fronttal — foglalja el Bécsset, majd fejlessze tovább támadását Plzen általános irányában.

Csapását a Dunától északra a 9. és 7. gárdahadsereggel és az 53. hadsereg jobbszárnyával mérje, amelyet erősítsen meg három áttörő tüzérhadosztállal, nehéz rohamlöveg dandárokkal és ezredekkel. Az áttörés 1 km-es szakaszán hozzon létre legalább 200 tüzérségi csősűrűséget.

Az áttörés után a siker kifejlesztésére a Dunától északra a 6. gárda harckocsihadsereget és a Plijev lovas-gépesített csoportot alkalmazza.

A Dunától délre mérjen csapást a 46. hadsereg erőivel, amelyet erősítsen meg áttörő tüzérhadosztályokkal és a 2. gárda gépesített hadtesttel.

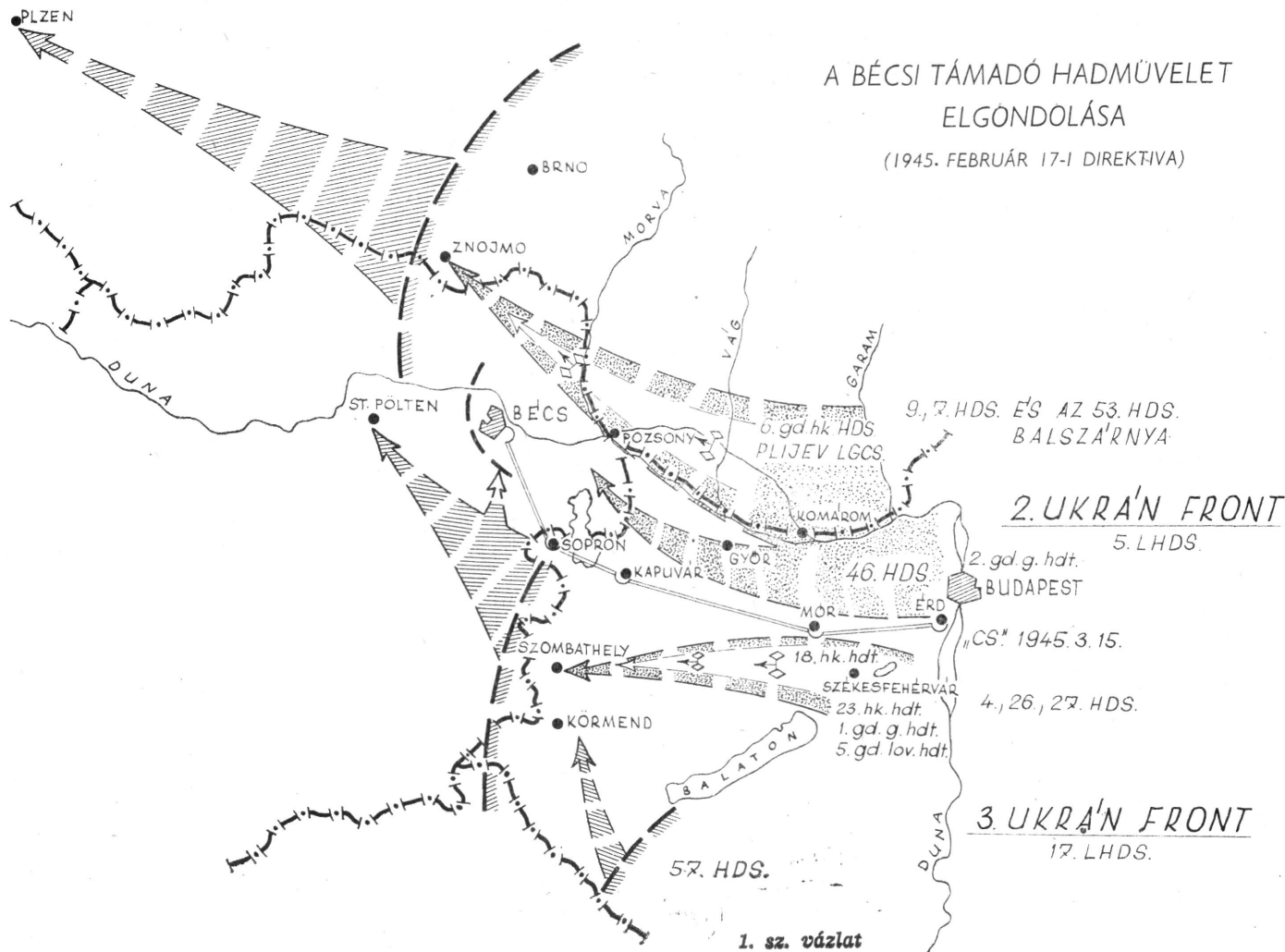
A 3. Ukrán Front azt a parancsot kapta, hogy három összefegyvernemi hadsereggel, két harckocsi-, egy gépesített, egy lövészhadtesttel mérjen csapást Székesfehérvár körzetéből Pápa—Szombathely általános irányban, zúzza szét az ellenség Balatontól északra levő csoportosítását és a hadművelet 15. napján érje el az osztrák—magyar határt.

Ezzel egy időben a front balszárnyán a Balaton és a Dráva között az 57. hadsereggel támadjon és foglalja el a Nagykanizsa környéki olajvidéket.

A továbbiakban a front főereje támadjon Bécsújhely—St. Pölten irányába és a 2. Ukrán Fronttal együttműködésben foglalja el Bécsset. Az

A BÉCSI TÁMADÓ HADMŰVELET ELGÖNDOLÁSA

(1945. FEBRUÁR 17-I DIREKTIVA)

1. sz. vázlat

1. Bolgár Hadsereg a Dráva északi partján támadjon és biztosítsa a front balszárnyát.¹

A főparancsnokság döntése alapján a 2. Ukrán Frontnak ereje zömével Csehszlovákia területén kellett támadni, csak egy hadserege, a 46. vett részt Magyarország további felszabadításában. Hazánk megtisztítása a fasiszta hadseregtől a 3. Ukrán Frontra hárult, amely főcsapását Bécs irányába mérte.

A hosszan elhúzódott és rendkívül feszített budapesti hadművelet után a két front egy hónapot kapott a felkészülésre. Erre nagy szükségük volt, mert fel kellett tölteniük csapataikat friss erőkkel, ki kellett egészíteniük anyagi-technikai eszközeiket.

A hadművelet terve szerint a 46. hadseregnek a mellékirányban kellett támadnia és biztosítania a 2. Ukrán Front balszárnyát a Dunától délre, illetve a Pápa—Szombathely irányba főcsapást mérő 3. Ukrán Front jobbszárnya és a Duna közötti területen kellett megsemmisítenie a németek esztergomi-tatai csoportosítását, birtokba venni Komáromot, Győrt és részt venni Bécs elfoglalásában.

Am az eredeti támadási tervben a németek február 17-én a Dunától északra, majd március 6-án a Balaton—Velencei-tó között indított támadása miatt (mindkét front vonatkozásában) változások következtek be. A németeknek sikerült kiszorítani a 7. gárdahadsereget a Komáromot veszélyeztető garami hídfőből. Ezzel a Dunától északra a 2. Ukrán Front lehetőségei a bécsi támadó hadművelet végrehajtására jelentősen megromlottak. Az, hogy a németek a 6. SS páncélos hadsereget átdobták a Balaton és a Velencei-tó körzetébe és ott támadásra készültek, a szovjet főparancsnokságot eredeti tervének bizonyos fokú megváltoztatására készítette. Utasította a két front parancsnokát, hogy folytassák a támadó hadművelet előkészítését, ugyanakkor a 3. Ukrán Front készüljön fel a német támadás elhárítására, állítsa meg, végeztesse el a támadó német erőket, majd menjen át támadásba.

A balatoni védelmi hadművelet idején a szovjet csapatok fő erő kifejtése a Dunántól északra lévő területről áttevődött a Dunától délre. Ezért a főparancsnokság március 9-én kiadott új direktívájában megváltoztatta a bécsi támadó hadművelet eredeti elgondolását és a főcsapás irányát áthelyezte a 3. Ukrán Front sávjába, hogy a 4. és 9. gárdahadsereggel a Székesfehérvár—Gánt terepszakasgról támadjon Pápa—Sopron irányába.²

Ezzel a 2. Ukrán Front helye és szerepe is megváltozott a hadműveleten belül. A Dunától északra levő hadseregek azt a feladatot kapták, hogy miután teljes hosszában elérték a Garam vonalát, menjenek át védelembe, a Dunától délre lévő 46. hadsereg pedig március 17—18-án indítson támadást, kerítse be és zúzza szét a szembenálló erőket, majd fejlessze tovább támadását Győr irányába.

¹ Архив Министерство Обороны СССР (a továbbiakban Архив МО СССР) фонд (Ф) 3, опис (оп) 1156, дело (д) 18, листок (л) 39—41.

² Будапешт Вена Прага. Издательство «Наука» Москва 1965. 231. о.

A főparancsnokság parancsa után Malinovszkij marsall a 40., 53. szovjet és az alárendeltségébe tartozó két román hadseregnek azt a feladatot adta, hogy folytassák támadásukat és érjék el teljes hosszában a Garam folyót (a 7. gárdahadsereg már átment védelembe a Garam alsó folyásánál).

A frontparancsnok alapos mérlegelés után a főcsapást A. V. Petrusovszkij altábornagy 46. hadseregének sávjába helyezte át. Ezzel a 46. hadsereg jelentősége a bécsi támadó hadművelet keretén belül jelentősen megnövekedett, különösen ha figyelembe vesszük, hogy a frontparancsnok a siker kifejlesztésére Dad—Győr irányába tervezte alkalmazni a 6. gárda harckocsihadsereget is.

Malinovszkij marsall március 9-én előterjesztette támadási tervét a főparancsnokságnak. A front főcsapását a 46. hadsereggel (a 10. gárda és a 23., 68., 75., 18. lövészhadtestekkel, összesen tizenkét lövészadosztállyal), egy tengerész gyalogdandárral (50 rohamlöveg), a 6. gárda harckocsihadsereggel (350 harckocsi és rohamlöveg), a 2. gárda gépesített hadtesttel (96 harckocsi és rohamlöveg), az 5., 16., 30. áttörő tüzérhadosztállyal, a 11., 22. önálló páncéltörő tüzérdandárral és négy sorozvető dandárral (M—13) tervezte végrehajtani.

A 46. hadsereg terv szerint balszárnyán méri főcsapását Dad—Győr irányába, a Szár vasúti állomás, Kőhányás-pusztá közötti 10 km szakaszon. Az első lépcsőben öt, a másodikban három hadosztályt, tartalékban pedig egy tengerész gyalogdandárt alkalmaz. Az áttörési szakaszon 2100 löveget összpontosít, ez arcvonal kilométerenként körülbelül 180 löveget és aknavetőt biztosít. A hadsereg jobbszárnyán négy lövészadosztály, ideiglenesen védelemben marad. A hadsereg gyorscsoportja, a 2. gárda gépesített hadtest Bodomér, Vértesboglár körzetében helyezkedett el, ütközetbevetését a Dad- 191,1 map. terepszakasról tervezték Kocs—Komárom irányba.

A csapatok a terv szerint az első napon György-pusztá, Nagytagyos, Bokod, Pusztavám terepszakasra jutnak ki, a harmadik napon elfoglalják Ács, Bana és Lázi helységeket, az ötödik napon Győrt és Tétet.

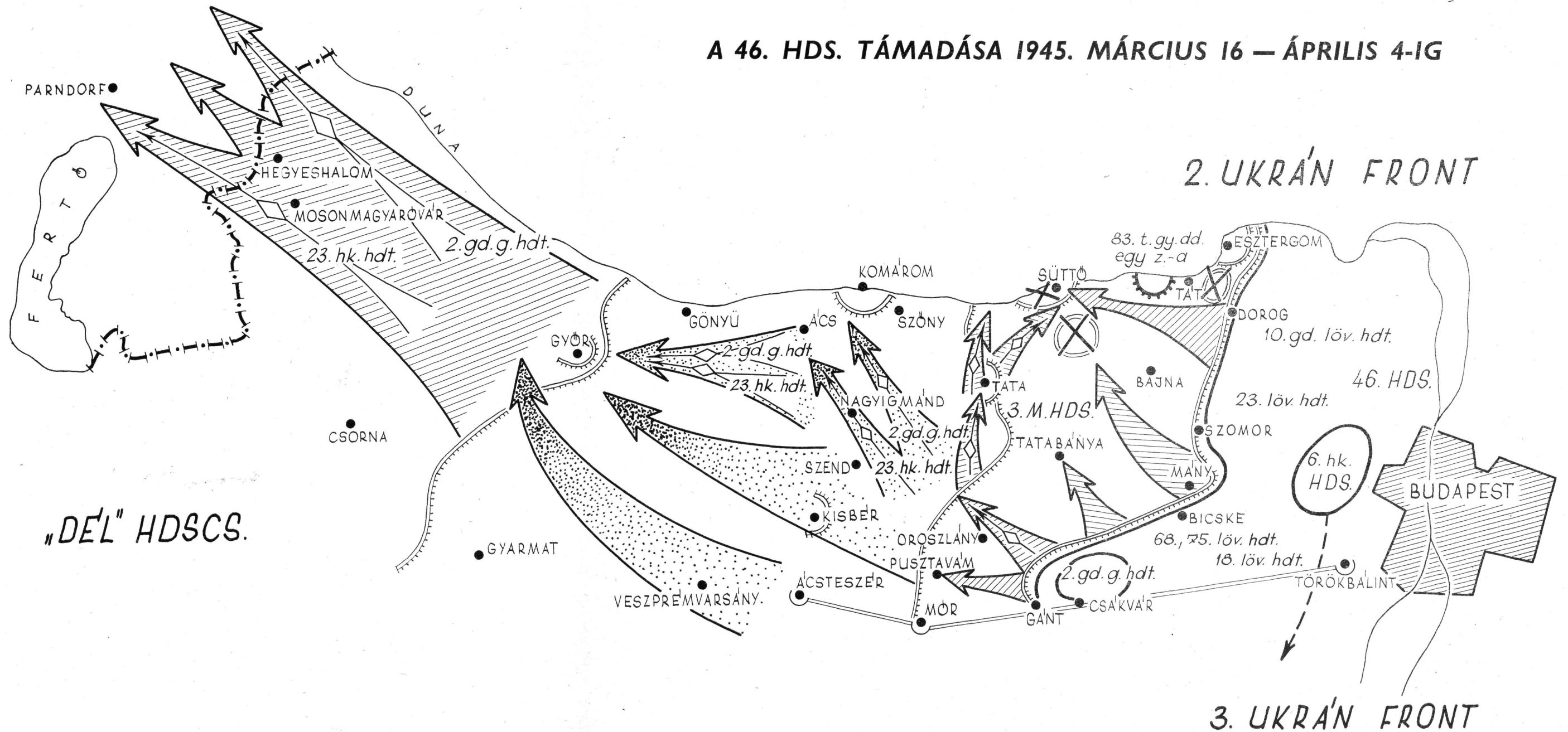
A 2. gárda gépesített hadtestnek a támadás második napján el kellett foglalnia Komáromot és Ácsot, a továbbiakban biztosítani a hadsereg jobbszárnyát a Duna partján.

A front gyorscsoportjának, a 6. gárda harckocsihadseregnek Környe, Bokod, Pusztavám terepszakaszon kellett ütközetbe lépni a támadás második napján, hogy kifejlessze a 46. hadsereg által elért sikert. Az első napon elfoglalja Bana, Mezőórs, Kisbér terepszakaszt, a második napon Tét, Nyúlújfalut, majd tovább támad Magyaróvár—Bécs irányába. Balszárnyát egy hadtesttel biztosítja. A 46. hadsereg és a 6. gárda harckocsihadsereg tevékenységét a főirányban az 5. légihadsereg támogatja.

A dunai flottilla Neszmély körzetében 500 fős deszantot tesz partra, majd a későbbiekben biztosítja a komáromi irányban a hadsereg jobbszárnyát.³

³ Архив МО СССР ф. 240, оп. 2769, л. 215, л.-л. 179—181

A 46. HDS. TÁMADÁSA 1945. MÁRCIUS 16 – ÁPRILIS 4-IG

2. sz. vázlat

Ez a terv a front és a 46. hadsereg parancsnokától nagyon gondos előkészítést követelt.

A 46. hadsereg előtt, január közepe óta a 3. Magyar Hadsereg csapatai (23., 711., 96., 1. hu. ho.) védték. Védelmüket, amely három védőövön állt, a rendelkezésükre álló két és fél hónap alatt jól kiépítették.

Az első védőöv Esztergom, Dorog, Szomor, Zsámbék, Mány, Németegyháza, Szár, Gánt szakaszon összefüggő árokrendszerből kiépített géppuska és tüzérségi állásokból állt.

A második a Tatai patak és az Általér nyugati partján húzódott, míg a harmadik a Kis-Dunán és a Rába mellett. Ezenkívül külön védelmi rendszert hoztak létre Esztergom, Komárom, Győr, Tata, Kisbér megerősítésére.

A támadás várható irányaiban akadályrendszert és tábortípusú erődöket építettek ki. A peremvonal előtt az előteret harcokosi és gyalogsági akadályokkal telepítették be. Mivel nem volt elég harcokosi aknájuk, az akadályrendszerben ezeket kézigránát kötegekkel igyekeztek pótolni. Az összes hidakat aláaknázták (ezeket a visszavonulás idején felrobbantották).

A megerősített városok közül különösen Komáromra és Győrrre fordítottak nagy gondot. Komáromot, amely a Dunától északra lévő 8. hadsereg és a „Dél” hadseregcsoport többi hadseregei közötti közvetlen összeköttetést biztosította, több védelmi gyűrűvel vették körül. A várostól dél felé 3—5 km-re húzódott a külső védelmi rendszer (ezt nem tudták teljesen elkészíteni), amely egy-két — egyes szakaszokon három — árokból állt. A harcokosiveszélyes irányokban harcokosiárkokat ástak. A külső védelmi öv első állása Szöny és Újszállás-puszta között félkörben húzódott, a második állást a város külső szélén építették ki. Felhasználták a régi komáromi vár megmaradt részeit. Vastag falait a keleti és déli irányban erődökként alkalmazták.

Győr védelme hasonló volt. Az első védőöv Ács és Nagyszentjános között délnyugati irányban két állásból és összekötő árkokból állt. A második védőöv első állása Duna, Győrszentiván, Sashegypuszta terpszakaszon 12 km hosszan teljesen ki volt építve. E mögött Győrszentiván nyugati szélén a második állás hossza 18 km volt. Ezenkívül Győrtől keletre a harcokosiveszélyes irányokban mindenütt harcokosiárkokat építettek ki és akadályokat telepítettek. A város közvetlen közelében húzódó védőöv és a külső védelmi övek között közbeeső állások helyezkedtek el.

A védelemben levő német—magyar csapatok tüzérségének zöme Szomor és Szár vasútállomás között foglalt tüzelőállást, hogy lezárja a Bajna—Nyergesújfalu—Tarján—Tóváros, illetve Felsőgalla—Tata irányokat.

A 3. Magyar Hadsereg csapatai március 13-án a következőképpen helyezkedtek el: a 23. magyar hadosztály Duna, 315. magassági pont, Vaskapu-hegy keleti lejtője, 299. magassági pont, Szentjános patak között.

A 711. német gyaloghadosztály arcvonala nyugatról megkerülte Dorogot, majd déli irányban, Csolnok nyugati szélén Sárísápon, Epöl-keleten át Szomor-északig húzódott. Ettől délkeleti, majd délnyugati irányban a 96. német gyaloghadosztály védett a Szomor, Felsőörs-pusztá, Nándorpusztá-dél, Csabdi, Felsőgalla-kelet 3 km, Körtvélyes-pusztá szakaszon. Ettől délnyugat felé az 1. huszárhadosztály erői a hegygerincen a Gánttól nyugatra lévő útkiszögelésig rendezkedtek be védelembe.

A németeknek arcvonalankilométerenként egy zászlóaljuk (385 fő), 18 géppuskájuk és 6—7 lövegük volt.

A hadműveleti tartalékok Tarján és Tóváros körzetében helyezkedtek el. A támadás időpontjában a 3. Magyar Hadsereg állományába 65 harckocsi és rohamlöveg tartozott, vagyis egy arcvonalankilométerre kb. 1 harckocsi jutott. Az erők elhelyezkedése világosan mutatta, hogy a völgyek elzárására törekedtek.

Malinovszkij marsall ezért úgy döntött, hogy a Vértes hegység északi nyúlványainak hágóin keresztül töri át a védelmet, gyorsan kijut a Kis-Alföldre, ahol a terep a harckocsik alkalmazására kedvező. A hágók birtokbavétele lehetővé teszi Oroszlány, Környe elfoglalását, majd a 2. gárda gépesített hadtest, illetve a 6. gárda harckocsihadsereg ütközetbevetését. Minden más irány arra kényszerítette volna a szovjet csapatokat, hogy az erdős-hegyes terep előnyeiket kihasználják tudó védőkkel hosszan elhúzódó harcokra bocsátkozzanak.

Miután a főparancsnokság jóváhagyta Malinovszkij marsall tervét, a frontparancsnok 00132. számú parancsa alapján Petruszevszkij altábornagy megkezdte a hadsereg felkészítését a támadáshoz. Erőit a frontparancsnok elgondolásának megfelelően 80 km-es arcvonalának bal-szárnyára csoportosította át.⁴

A hadseregparancsnok terve szerint 14 km széles áttörési szakaszon a 68. és 75. hadtestek első lépcsőjében levő öt hadosztálynak (a 180., 109., 59., 223., 52.) kellett áttörni a védelmet, vagyis negyvennégy zászlóaljnak. Egy arcvonalankilométerre három zászlóalj jutott. A főcsapás irányában második lépcső a 18. hadtest (három lövészadosztály). A siker kifejtésére a 2. gárda gépesített hadtestet (63 harckocsi, 33 rohamlöveg) tervezte alkalmazni. Általános tartalékban egy tengerész gyalogosdandár volt.

Figyelembe vette azt is, hogy a frontparancsnok a 6. gárda harckocsihadsereget (feltöltés után 300 harckocsi, 119 rohamlöveg) a hadsereg sávjában tervezi ütközetbe vetni.

A hadsereg a megerősítésére kapott tüzéséget az áttörés szakaszára összpontosította, egy arcvonalankilométerre 142 löveg jutott. Mindez azt jelentette, hogy a 46. hadsereg az áttörés szakaszán előerőben és fegyverekben abszolút fölényben volt.

A 46. hadsereg sikerkifejlesztő lépcsője a 2. gárda gépesített hadtest azt a feladatot kapta, hogy Móric-major, Csákvár, Gurdi-major körzetében foglalja el megindulási körletét és az ellenség védelmének áttö-

⁴ Uo.

rése után Környe irányába fejlessze ki támadását. Az első napon foglalja el Kocs, Tata-Tóvárost, majd támadását fejlessze tovább Komárom—Ács irányába és vágja el az ellenség esztergomi csoportosításának nyugati irányú visszavonulási útját.

Malinovszkij marsall március 13-án kiadott 00133. számú parancsa szerint a dunai flottilla azt a feladatot kapta, hogy a 83. tengerész gyalogosdandár 500 főből álló deszantját tegye partra Neszmély körzetében, hogy a 2. gárda gépesített hadtesttel együttműködésben vágja el Szomód-Tóvárosnál az ellenség Esztergom—Szomor körzetében lévő csoportosításának visszavonulási útját nyugat felé. Egyúttal biztosítsa a 46. hadsereg Dunára támaszkodó jobbszárnyát.⁵

A készenléti időt a támadáshoz 1945. március 16-án 22 órára határozták meg. Ez egyúttal azt is jelentette, hogy a 46. hadsereg támadását a 3. Ukrán Front tőle balra lévő 9. és 4. gárdahadseregével szemben egy nappal később tervezte megindítani.

Március 9-től nemcsak a 46. hadsereg, hanem a 3. Ukrán Front két jobbszárny hadserege is átcsoportosításokat hajtott végre és készült, hogy március 16-án reggel megindítsa a bécsi támadó hadműveletet. A Balaton és Velencei-tó között ekkor a 26., 27. Szovjet Hadseregek még védelmi hadműveleteket vívtak a 6. SS páncélos-hadsereg és a Black-csoport III. páncélos-hadtestének rohamozó, de mindinkább kifulladásra elvérzett hadosztályaival.

A német légifelderítés már március 13-án észlelte a 46. hadsereg sávjában a szovjet csapatok átcsoportosítását. 14-én Bicske körzetében és attól délre gépköcsi oszlopokat, továbbá gyors magasabbegységeket figyeltek meg. Zámoly körzetéből szintén csapatmozgásokat jelentettek. A földi megfigyelés Csákvár környékén és az attól északra lévő körzetben tehergépkocsikat, Szárnál 60 gépkocsit, Bicskétől északnyugatra 200, a bicske—bodoméri úton 1000 gépkocsit figyelt meg.⁶

A „Dél” hadseregcsoport-parancsnokság a szovjet csapatok mozgásából azt a következtetést vonta le, hogy a közeljövőben támadás várható Zámoly—Mór irányában. Emiatt a Gánt-nyugat és Székesfehérvár között védő IV. SS páncélos-hadtest szakaszán riadóztatták a tartalékokat és felkészültek a támadás elhárítására. Hasonló intézkedéseket fogantatosítottak a 3. Magyar Hadseregnél.

A napok óta tartó szovjet csapatmozgásokból a „Dél” hadseregcsoport azt a következtetést vonta le, hogy 15-én reggel Székesfehérvárnál és a Vértes hegységben a 3. Ukrán Front jobbszárny hadseregei támadásba lendülnek. Éjszaka és a kora reggeli órákban a terepet köd borította, ezért a IV. SS páncélos-hadtest és a 3. Magyar Hadsereg tovább fokozta csapatainak harckészültségét. Felderítésük megállapította a 2. gárda gépesített hadtest megjelenését is.⁷

A németek harcászati tartalékaikat a Mór és Székesfehérvár közötti

⁵ Uo. ah. 22.

⁶ Hadtörténelmi Levéltár. Filmtár 1255. tekeres. Kriegstagebuch des Heeresgruppe Süd. (A továbbiakban KTB. 14. 3. 1945. 3. o.)

⁷ Uo. 6. o.

szakaszra igyekeztek összpontosítani. A 46. hadsereg előtt azonban nem vonultattak fel új erőket.

A szovjet támadásra azonban csak március 16-án délben került sor, miután felszállt a köd. Ekkor a 46. hadseregtől balra a 9. és 4. gárda-hadsereg csapatai megrohamozták a IV. SS páncéloshadtest védelmét. A németek szívós ellenállást tanúsítottak, ennek ellenére a támadó erőknek sikerült benyomulni a védelem harcászati mélységébe. A szovjet csapatok elfoglalták Borbálapusztát és Gánttól délre 4—6 km-t nyomultak előre. A 2. magyar páncélosadosztály szakaszán az esti órákban felszabadították Csákberényt. A 4. és 9. gárdahadsereg azonban nem tudta teljesíteni feladatát, mert Tolbuhin marsall a rendelkezésére álló 796 harckocsi és rohamlövegből a főcsapás irányában mindössze 185 rohamlöveget tudott csak nekik alárendelni. Harckocsi- és gépesített hadtesteit nem tudta a siker kifejlesztésére alkalmazni, mert azok ebben az időben elkeseredett védelmi harcokat vívtak a 6. SS páncéloshadereg és a III. páncéloshadtest rohamozó hadosztályaival.

A két hadsereg lassú előnyomulása veszélyeztette a bécsi támadó hadművelet első szakaszának fő célkitűzését, amely szerint a Sió- és a Sárvízcsatorna között rohamozó német erőket Székesfehérvártól nyugatra a Balaton északkeleti öbléhez kellett szorítani, majd Fűzfő elfoglalásával bekeríteni és a 26. és 27. hadseregekkel együttműködésben megsemmisíteni.

A 46. hadsereg, amely március 17-én hajnalban készült támadását megindítani, 16-án este parancsot adott a hadtesteknek, hogy hadosztályonként egy-két zászlóaljjal hajtsanak végre harcfelderítést.

A zászlóaljak a 711., a 96. gyalogos- és az 1. huszárhadosztály szakaszán helyi betörést értek el, hét szakaszon 500—600 méterre benyomultak a német védelembe. Legsikeresebben az 52. lövészhadosztály harcfelderítő zászlóaljai tevékenykedtek 3 km-t nyomulva előre. Kőhányáspuszta és Várgesztes elfoglalásával a Vértes hegység északi felén átvezető két hegyi út is birtokukba került. Az 1. huszárhadosztály alegységei hátsóbb állásokba vonultak vissza, kapcsolatuk a jobbszomszédal megszakadt. Felsőgallánál, Csabdinál és Máriahalomnál a németek ellenlökésekkel akarták visszafoglalni eredeti állásaikat.⁸

Ebben az időben a 2. Ukrán Front Bián tartózkodó parancsnoka, Malinovszkij marsall parancsot kapott a főparancsnokságtól, hogy az általában levő és ebben a sávban alkalmazásra tervbe vett 6. gárda harckocsihadsereget adja át a 3. Ukrán Frontnak, hogy a 9. gárdahadsereg sávjában ütközetbe vetve biztosítsa a Székesfehérvártól délkeletre lévő német erők bekerítését.

Ez az intézkedés kihatott a 2. Ukrán Front balszárnyán támadó 46. hadsereg tevékenységére. Feladatának megoldásában ezután nem számíthatott sávjában a harckocsihadsereg tűz- és lököerejére és nyomban a támadás magas ütemű kifejlesztésére. Igaz, hogy a balszomszédnál várhatóan kialakuló kedvező helyzet, meggyorsuló előretörés a későbbiekben kedvezően kellett hasson a 46. hadsereg hadműveletére is.

⁸ KTB. 16. 3. 1945. Tagesmeldung. 4. o.

A hadsereg áttörési szakaszán a 16-án éjszaka elért sikerek szükségtelemné tették a másnap hajnalra tervezett teljes tüzérségi előkészítés végrehajtását. A hadsereg balszárnyán a 75. és 68. hadtest hadosztályai 30 perces tüzérségi tüzscsapás után megindították támadásukat, leküzdötték az aknamezőket és a műszaki akadályokat, majd mégtörve az 1. huszárhadosztály ellenállását, 6—10 kilométert nyomultak előre a nehéz erdős-hegyes terepen. Elfoglalták Körtvélyes-pusztát, Vértes-somlót, Oroszlányt, Kápolna-pusztát, Geszttest, Sikföldet és Majk-pusztát, Pusztavám, Bokod, Környe felé támadtak. A hadseregparancsnok előre-vonta a 18. lövészhadtestet és feladatul állította elé, hogy egy hadosztályával Pusztavám felé törjön előre.⁹

A hadsereg jobbszárny és közép hadtesteivel (10., 23.) szemben a németek szilárd ellenállást tanúsítottak. Kilenc alkalommal hajtottak végre ellenlökést Csolnok, Epöl, Felsőörs-pusztát, Nándor-pusztát, Németegyháza körzetéből, hogy visszavessék a harcfelderítést végzett zászlóaljkat.

Március 17-én a 46. hadsereg sikerei jobban nyugtalanították a „Dél” hadseregcsoport parancsnokát, mint a Székesfehérvár és Mór közötti helyzet. Wöhler és Balck tábornok attól félt, hogy ha a 46. hadseregnek sikerül leküzdeni a Vértes hegységet, kijut a Kisalföldre és elfoglalja Komáromot. A 2. páncélos és 8. hadseregtől ezért az eredetileg Mór körzetébe irányított 92. motorizált dandárt és a 325. rohamlöveg dandárt a 46. hadsereg balszárnya elé csoportosították át. Ezzel egy időben Balck javaslatot tett, hogy a 356. gyaloghadosztály vonják ki a seregélyesi hídfőből és dobják át a Vértes hegységbe.¹⁰

A 92. páncélgránátos dandár egy beérkezett zászlóalját Vértessomlótól északnyugatra gyülekeztették, de a támadó szovjet csapatok visszavetették Tatabánya irányába. A Felsőgallától délnyugatra levő arcvonal kiszögellést kénytelenek voltak kiüríteni.

A Balck-csoport többszöri sürgetésére végre 3 óra 50 perckor engedélyezték a 356. gyaloghadosztály átdobását a 46. hadsereg balszárnya elé.¹¹

Ezek az átcsoportosítások egyelőre nem befolyásolták a 46. hadsereg támadását. Sőt a hadseregparancsnok már Csákvár, Vértesboglár körzetében összpontosította a 2. gárda gépesített hadtestet, hogy az Általér leküzdése után ütközetbe vethesse.

Március 18-án reggel 9 óra 30 perckor 30 perces tüzérségi előkészítés után a 46. hadsereg 75., 68. lövészhadteste és 297. lövészadosztálya (18. lövészhadtest) felújította támadását. Elkeseredett harcot vívtak a német erőekkel és visszaverték az ellenség Csabdi, Felsőgalla, Tatabánya, Környe körzetéből indított ellenlökéseit. A hadosztályok Császár irányában tért nyertek és a nap folyamán 10 km-t nyomultak előre. Elfoglalták Pusztavámot, majd Csákvártól északnyugatra megsemmisítették a Bokodon védekező német helyőrséget és birtokba vették a

⁹ Архив МО СССР ф. 240, оп. 1769, л. 215, л. 140.

¹⁰ КТВ, 17. 3. 145. 18. о. Та №. 977/45. г. Кдо.с.

¹¹ Архив МО СССР ф. 240, оп. 1769, л. 215, л. 150

falut. Az északnyugati irányba támadó hadosztály elfoglalta Dadot, míg az Oroszlány, Majk-pusztá körzetéből támadó ezredek kiverték Kecskédről a németeket és visszaszorították a Környétől délkeletre védekező 92. motorizált dandárt.

Felsőgallát déli irányból érték el, ahol a 96. gyaloghadosztályt kényszerítették visszavonulásra és a bányavidék előtt több uralgó magaslatot megszálltak.

18-án a 10. gárda- és a 23. hadtestek támadási sávjában a szovjet csapatoknak nem sikerült jelentős sikert elérni. A védelemre jól előkészített erdős-hegyes terepen harcokcsikkal megerősített ellenlökő csoportok megállították a támadó erőket.

A főcsapás irányába elért eredmények azonban biztosították a támadó hadművelet feladatának teljesítését. A Bokod—Dad szakaszon betörték a németek második védőövébe és átkeltek az Általér patakon.

A Felcsúton tartózkodó Malinovszkij marsall, amikor március 17-én este meghallgatta a 46. hadsereg parancsnokának jelentését, megelégedését fejezte ki a támadó csapatoknak, majd elhatározta, hogy 19-én reggel a 191. magassági pont és Dad közötti terepszakaszról, a 68. lövészhadtest sávjában ütközetbe veti a 2. gárda gépesített hadtestet.

Ezzel egy időben (18 órakor) utasította a dunai flottilla parancsnokát és a 83. tengerész gyalogosdandárt, hogy az 1696. folyamkilométernél 20-án hajnalban Tát községtől nyugatra tegyenek partra zászlóalj erejű deszantot, majd a 46. hadsereggel együttműködésben semmisítsék meg a németek esztergomi csoportosítását. Egyidejűleg a 83. tengerész dandárnak és a 10. gárda lövészhadtestnek nyugati irányban kellett támadni és egyesülni a táti hídfőben lévő deszanttal.¹²

Itt szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy Tóth Sándor: „A szovjet hadsereg felszabadító harcai Magyarországon” és Malahov: „A Balatontól Bécsig” című munkájában Tát helyett Tata szerepel. Ez sajtóhiba, illetve a helytelen fordítás tréfája. Tatán legfeljebb légideszantot lehetett volna ledobni. A dunai flottilla hajói sem a Fényes, sem a Tatai patakon nem tudtak volna felhajózni. Malinovszkij marsall eredeti tervében (márc 13.) Neszmély körzetében vette tervbe a deszant paratételét. 17-én azonban figyelembe véve, hogy a Duna déli és északi partja a németek kezében volt, Tát körzete mellett döntött. A deszant kirakását 20-án hajnalban végrehajtották. Abban reménykedtek, hogy a hídfőben lévő erők és a támadó 83. tengerész gyalogdandár, illetve a 10. gárda lövészhadtest hadosztályai még ezen a napon elérik Tátot.

A döntésnek megfelelően, amikor a 68. hadtest elfoglalta Dadot és Bokodot, a 2. gárda gépesített hadtest végrehajtotta az előrevonást. A német felderítés azonnal észlelte és jelentette, hogy „... 700—1000 jármű haladt keresztül a Csákvár, Kőhányás-pusztá, Oroszlány irányába vezető hegyi úton... az ellenség egy gyors magasabbegységet vont keresztül a Vértes hegységen.”¹³

¹² Архив МО СССР, ф. 240, оп. 1769, л. 215, л. 37.

¹³ КТВ. 18. 3. 1945. 6. о.

A német légielő 18-án éjszaka kis csoportokban több repülőgéptámadást intézett a gépesített hadtest összpontosítási körlete ellen. A hadtest parancsnoka a német felderítő gépek megjelenése után azonban időben kivonta a harckocsikat ebből a körzetből, így a német bombák pusztaságtérre hullottak.

A Seregélyes körzetéből kivont 356. német gyaloghadosztályt gépkocsiszállítással északra indították útba, de a 9. gárdahadsereg előretérése következtében már nem tudott Móron keresztül Kisbér-észak körzetébe eljutni és kénytelen volt Győr—Komáromon át megközelíteni rendeltetési helyét.

A 68. és 75. lövészhadtestek gyors előrehaladása arra kényszerítette Hitlerrel, hogy engedélyt adjon, a 356. gyaloghadosztály északra való átdobása után, a 6. páncélosadosztály útbaindítására Kisbér körzetébe, hogy megakadályozzák a szovjet csapatok előnyomulását Komárom irányába. Ezzel egy időben utasította a 8. hadsereget, hogy a „Feldherrnhalle” páncélosadosztály feltöltött részeivel vegye át a dél-komáromi hídfő védelmét.¹⁴

18-án délután Wöhlerhez a helyzet kritikussá válásáról futottak be jelentések. A Balck-csoport közölte, hogy a IV. SS páncéloshadtest és a 3. Magyar Hadsereg között megszakadt az összeköttetés. Pusztavám után újabb falvak estek el. „Kömlöd lángokban, a magyarok fejvesztetten hátrálnak, harcértékük a nullával egyenlő, a szovjet csapatok Császárt délkelet irányból megközelítették.” Itt egy német felderítő osztály és a 325. rohamlöveg dandár részei kapaszkodtak meg. Mindez azt jelentette, hogy a németek helyzete Komárom és Kisbér között rendkívül kritikussá vált. A „Dél” hadseregcsoport-parancsnokság 18-án este a komáromi hídfőben harmadfokú harcckészültséget rendelt el és újabb erőket irányított a város védelmére.¹⁵

A Sió- és Sárvíz-csatorna közötti szakaszcsoport az I. SS páncéloshadtestet Várpalota körzetébe vonták ki. Lerövidítették az arvonalat és a II. SS páncéloshadtest 2. SS páncélosadosztályát Győrön keresztül szintén útbaindították a Komárom—Tárkány közötti szakaszra. Együttal a 46. hadsereg előtt levő arcvonalszakaszt 19-én átadták a 6. SS páncéloshadseregnek.

Március 19-én a 46. hadsereg balszárnya tovább folytatta támadását és 15 km-t nyomult előre. Az áttörést 55 km-re szélesítette és 30 km-re mélyítette.

A „Dél” hadseregcsoport kénytelen volt megállapítani: a 46. Szovjet Hadsereg csapatai kijutottak a sík vidékre és az áttörésbe Komárom előtt gyorscsoportokat vetettek be. Ezért gyors intézkedésekkel a Kisbér—Nagyigmánd—Mocsa—Naszály terepszakaszon kísérelték meg feltartóztatni a támadó szovjet erőket.¹⁶

A németek helyesen értékelték a Komárom előtt kialakult helyzetet. 18-án délután a 2. gárda gépesített hadtest két pontonhídon valóban átkelt az Általéren és 19-én reggel a 46. hadsereg tüzérségének 10 per-

¹⁴ Uo. 7. 11. o.

¹⁵ Uo. 11.

¹⁶ Uo. 19. 3. 1945. 1. o.

ces tüzcsapása után és az 5. légihadereg egy csatarepülő hadtestének a támogatásával 7 óra 30 perckor a terveknek megfelelően Kömlödnél, Dad 182. magassági pont között két menetvonalon, két lépcsőben ütközetbe lépett.

A 2. gárda gépesített hadtest ütközetbe vetésével egy időben felújította támadását a 68. lövészhadtest és egy órával később, 8 óra 30 perckor a 75. hadtest is.

A támadó lövészadosztályok harcrendjén áthaladva a 2. gárda gépesített hadtest első lépcsőjében lévő 4. és 6. gárda gépesített dandár észak-északnyugati irányba tört előre. Az egyik támadó csoport elfoglalta Kocsot, míg a másik már a reggeli órákban elérte Tatát és 9 órára menetből birtokba vette Tóvárost, majd támadását tovább folytatta Naszály, Dunaalmás felé.¹⁷

A 75. lövészhadtest délről Szár irányából támadta a bányavidék falvait és rohamozta Bánhidát. A 68. lövészhadtest Tatától délnyugati irányba elfoglalta Szákot, Szendet és Ete felé tört előre. A hadsereg balszárnyán támadó 18. hadtest egy hadosztálya elfoglalta Császárt és megtisztította a németektől a falutól délkeletre levő erdőséget.

A szétvert 92. motorizált dandár az „Ameiser” harccsoport megmaradt részeivel Bánhida és a Tatai-tó déli szélén hevenyészett védelmet foglalt. A többi német és magyar erő Kisbér, Nagyigmánd, Mocsa, Naszály terepszakason ásta be magát.

A gyors szovjet sikerekből a „Dél” hadseregcsoport parancsnoka arra következtetett, hogy ezen a szakaszon a 6. gárda harcoksihadereg jelent meg. Ezért Dietrichet, a 6. SS páncéloshadereg parancsnokát sietette, hogy a Győrön keresztül útbaindított 2. SS páncélosadosztályt bontakoztassa szét Nagyigmánd körzetében és az ottlévő hadosztályokkal együtt vesse vissza az előretörő szovjet erőket az Általéren. „Mindent el kell követni — mondotta —, hogy megakadályozzuk Komárom elfoglalását és a 3. Magyar Hadsereg Esztergom, Tata között lévő részeinek a bekerítését.”¹⁸

Azt a feladatot állította a menetben levő 2. SS páncélos-, a 6. páncélos- és a már itt harcoló 356. gyalghadosztály elé, hogy állítsák meg a szovjet csapatok előnyomulását Komárom irányába, majd a 6. páncélosadosztály Kisbér, a 2. SS páncélosadosztály Nagyigmánd körzetéből mérjen ellencsapást és érje el az Általért. Ezzel egy időben Mór körzetéből az I. SS páncéloshadtest tervezett csapást északkelet irányba, hogy megteremtse az összeköttetést az Általérenél a 3. Magyar Hadsereggel.¹⁹

A Nagyigmánd, Mocsa, Füzítő-puszta közötti védelmi szakaszt átadták a XXXXIII. hadtest parancsnokságának, azzal a feladattal, hogy minden eszközzel akadályozza meg, hogy a szovjet csapatok Füzítő és Dunaalmás körzetébe elérjék a Dunát és elvágják a főerőktől az attól keletre levő csapatokat.

¹⁷ Архив МО СССР ф. 240, оп. 2774, д. 1849, л-л 153—155

¹⁸ КТВ. 19. 3. 1945. 10. о.

¹⁹ Уо. 8. о.

A „Dél” hadseregcsoport parancsnoka a komáromi hídfőhöz csatolta a szőnyi és almásfüzitői olajfinomítók védelmét is és a 8. hadsereg, valamint a „Feldherrnhalle” páncélosadosztály erőivel kívánta biztosítani.²⁰ A hídfő parancsnokává Pape tábornokot nevezte ki, és követte, hogy minden erejével védje meg a német fegyveres erők szempontjából rendkívül fontos olajfinomítókat.

Wöhler 19-én jelentette Guderiannek, hogy az alárendeltségébe tartozó magyar csapatok teljesen elvesztették harcértéküket, nem akar velük több katasztrófát megélni. Egyedül a német erőkre támaszkodhat csak.²¹

A március 20-ra tervezett német ellenintézkedésekkel egy időben Malinovszkij marsall is több utasítást adott ki a fasiszta erők megsemmisítésének meggyorsítására. 19-én 16 órakor parancsot adott a dunai flottillának, hogy hajtsa végre a tervezett deszant-műveletet.²²

A flottilla hajói 19-én este 20 órakor a parancsnak megfelelően Visegrádnál összpontosultak és megkezdték feladatuk végrehajtását. A hajóknak a kirakás helyéig 14 km-t kellett megtenni olyan folyószakaszon, amelynek mindkét partján ellenséges erők tartózkodtak. A nehézséget fokozta, hogy sötét éjszaka a felrobbantott esztergomi híd roncsai között kellett áthajózniuk Tát nyugati szélére. A deszant tevékenységet az 5. légihadsereg biztosította, amely 21 órától 30 percen át bombázta Esztergomot, Párkányt és Tátot. 21.45-kor megindultak a hajók és 23 óra 48 perckor elérték az esztergomi hídroncsokat. A légierő, hogy elterelje a németek figyelmét a hajókról, gépeivel állandóan körözött Párkány és Esztergom felett és bombázta a német tüzérségi állásokat. Ennek ellenére, amikor a hajók 100 méterre megközelítették a hídroncsokat, az ellenség felfedezte őket és tüzérségi, valamint aknavető tüzet zúdított a deszantot szállító flottilára.

A hajók nem viszonyozták a tüzet, hanem teljes sebességgel haladtak tovább a folyón felfelé. Fél óra alatt az egész osztag túljutott a veszélyes szakaszon, mindössze egy hajó szenvedett nagyobb sérülést, de személyzetét sikerült megmenteni.

20-án 01 óra 20 perckor a deszant Táttól 3—4 km-re nyugatra megkezdte a partraszállást. 40 perc alatt hídfőt foglaltak, anélkül hogy az ellenség ellenállásába ütköztek volna. Ezután a zászlóalj délkeleti irányba nyomult előre, átvágta az országutat és vasútvonalat és ezzel megakadályozta, hogy az Esztergom körzetében lévő erők nyugat felé visszavonuljanak. Reggelre a hídfő 3 km széles és 4 km mély volt.²³

Wöhler 20-án hajnalban a 6. SS páncélos hadseregtől ezt a jelentést kapta: „Tátnál 70 ellenséges hajó partot ért. Az ellenség tevékenységéről közelebbit nem tudunk.”²⁴

²⁰ КТВ. Ia. Nr. 1010/45. Kdos. Az OKH 1945. 3. 15-én kelt 15934/45. geh. sz. rendeletével a „Feldherrnhalle” рс. gr. ho. рс. hadtestté szervezését rendelte el.

²¹ КТВ. 19. 3. 1945. 10. о.

²² Архив МО СССР ф. 240, оп. 1779, д. 122, л. 47.

²³И. И. Локтинов: Дунайская Флотилия в Великой Отечественной Войне. Воениздат. Москва, 1962. 230—235. о.

²⁴ КТВ. 19. 3. 1945. 18. о.

Malinovszkij marsall 19-én éjjél előtt kivont a 46. hadsereg áttörési szakaszáról 16 tüzérosztályt és front tartalékába összpontosította, hogy a Dunától északra tervbe vett támadásnál alkalmazza.²⁵ Ez az intézkedés komolyan csökkentette a hadsereg harci lehetőségeit.

Március 20-án reggel a 2. gárda gépesített hadtest tovább folytatta támadását. A 6. gárda gépesített dandár és 37. gárda harcoksidandár Komárom előterét támadta Csép, Thaly-pusztá, Nagyigmánd-délkelet szakaszon. A Kocsból Mocsába vezető út két oldalán visszaszorította a 356. gyaloghadosztályt és elfoglalta a Mocsától délre 2 km-re lévő 130. magassági pontot. A 3. és 5. gárda gépesített dandár Tata-Tóváros körzetéből északi irányba támadva elfoglalta Naszályt, majd a déli órákban Almásfüzitő és Dunaalmás között elérte a Dunát és ezzel elvágta a 3. Magyar Hadsereget a XXXXIII. hadtesttől, és megkezdte délkeleti irányból a komáromi hídfő ostromát. Elfoglalták Boldogasszonypusztát is és Füzitő közvetlen közeléből lőtték az olajfinomítókat.²⁶

A 2. gárda gépesített hadtest jobbszárnyon támadó két dandára Szómód felszabadítása után betört Dunaszentmiklósrá, majd erős tüzérségi és légicsapások után felszabadult Baj és Vértesszőllys is.

A bányavidék megtisztítását a 75. hadtest hadosztályai végezték, elfoglalták Bánhidától északra a Csúcshegyet és súlyos utcai harcokat vívtak a 96. gyaloghadosztály kelet felé visszavonuló erőivel.

A 46. hadsereg jobbszárnyán és közepén támadó 10. gárda és 23. lövészhadtestek nem tudták teljesíteni feladatukat. Dorog—Bajna között eredménytelenül rohamozták a 711. gyaloghadosztály védelmét. A 83. tengerész gyalogosdandár a 10. gárda lövészhadtest jobbszárny hadosztályaival nem tudta felszabadítani Esztergomot és így Tátnál nem egyesült a folyami deszanttal.

A 711. gyaloghadosztály egy 30 harcokcsival és rohamlöveggel megerősített harccsoporttal megkísérelte visszafoglalni a táti hídfőt, de a tengerészgyalogosok szilárdan tartották állásaikat, sőt tovább bővítették hídfőjüket.²⁷ Harcukhoz komoly segítséget kaptak a Garam és Duna partján lévő 7. gárdahadsereg és a folyami flottilla tüzérségétől.

A németek ellenállása a nap folyamán Kisbér és Nagyigmánd között fokozatosan erősödött, mert egymásután érkeztek be a 6. páncélos- és 2. SS páncélosdandár részei Tárkány—Nagyigmánd—Kisbér körzetébe.²⁸ Ugyanakkor a 18. lövészhadtestnek sikerült Kisbértől délre elfoglalni Akát és több helyen rést ütni a német védelembe.

Március 20-án este a 46. hadsereg feladatának első részét teljesítette, tovább szélesítette és mélyítette az áttörést. Bekerítette a németek esztergom-tóvárosi csoportosítását a bekerítés külső arcvonalat nyugati irányba tovább vitte és megkezdte a bekerített erők felszámolását.

Guderian minden követelése ellenére a 96. gyaloghadosztály kiürítette Tatabányát, hiába hivatkozott a szárazföldi erők vezérkari főnöke arra, hogy a dél-német, magyar és szlovák vasutak üzemeltetéséhez

²⁵ Архив МО СССР ф. 240, оп. 1779, д. 122, л. 49.

²⁶ Уо. л. 50.

²⁷ КТВ. 20. 3. 1945. 6. о.

²⁸ Уо. 14. о.

életbevágó a bányák további kézben tartása. A gondokat tetőzte még Heszlényi, a 3. Magyar Hadsereg parancsnoka, aki engedélyt kért Esztergom kiürítésére, mert — mint mondotta — a túlerőben levő szovjet csapatokkal szemben nem tudja tartani a kiszögellést. Guderian azonban kategorikusan megtiltotta, hogy feladja a várost.²⁹

A 46. hadsereg 21-én ennek ellenére sem tudott a főcsapás irányába (Győr) gyorsan előretörni, mert a bekerítésbe került és az erdőshegyes terepen kedvező körülmények között védekező több mint 20 ezer fős ellenséges csoportosítás megsemmisítése lekötötte a 10. gárda-, 23. és 75. lövészhadtesteit, továbbá a 2. gárda gépesített hadtest két dandárát.

Most érződött igazán a 6. gárda harcoksihadsereg hiánya. 21-én a 46. hadsereg saját erőivel már nem tudta olyan mértékben növelni csapásának erejét, hogy ellensúlyozza a beérkezett német erők fokozódó ellenállását, sőt fokozza a támadás ütemét Győr irányába. Ez lehetőséget adott a 6. SS páncéloshadsereg balszárnyának, hogy Kisbér—Csép—Nagyigmánd terepszakaszon megszilárdítsa védelmét és ellenlökésekkel megállítsa a szovjet lövészadosztályok előnyomulását.

A bekerített csoportosítás körül a szovjet csapatok összeszorították a gyűrűt. A 96., 711., 23. magyar gyalogos- és 37. SS lovashadosztály (Ameiser harccsoport), valamint a 92. motorizált dandár körülzárt maradványai Esztergom felszabadulása után Bajna, Tarján, Piskóhegy gerincén Tolna, Tardos, Neszmély-téglagyár terepszakaszon igyekeztek megkapaszkodni. A Dorog, Sárísáp szakaszcélra támadó 10. gárda lövészhadtestnek nem sikerült megteremteni az összeköttetést a táti hídfővel. A 83. tengerész gyalogosdandár hídfőben lévő zászlóaljának helyzete közben nehézzé vált, mert csak két napra való lőszer és élelmiszere maradt. A második deszantnak nem sikerült partraszállni. Ezért a dunai flottilla parancsnoka légúton akarta az ellátást megoldani, de a március 22 és 23-án ledobott élelmiszer és lőszer nagyobb része a németek kezébe került. Ennek ellenére a zászlóalj kitartott mindaddig, míg a 83. tengerész gyalogosdandár és a 10. gárda lövészhadtest csapatai be nem érkeztek.

Malinovszkij marsall parancsot adott az 5. légihadsereg parancsnokának, hogy éjjel-nappal tartsa megfigyelés alatt a bekerített erőket és akadályozza meg a kitörésüket a Duna északi partjára.

A 6. SS páncéloshadsereg parancsnoka látva a Sütő, Piszke, Nyergesújfalu körzetébe visszavonuló német erők reménytelen helyzetét, javasolta Guderiannak, hogy vonják ki a csapatokat a Dunától északra.

Hitler elutasította a kérést és megparancsolta, harc nélkül egy talpalatnyi földet sem szabad feladni, sőt azt követelte, hogy nyugati irányból mért csapással állítsák helyre az összeköttetést a bekerített csapatokkal.³⁰

A 2. Ukrán Front parancsnoka 21-én 17 órakor 00136. számú parancsában azt követelte a 46. hadsereg parancsnokától, hogy tevékeny-

²⁹ Uo. 21. 3. 1945. 18. o.

³⁰ Uo. 9. o.

kedjen határozottabban és számolja fel az ellenség Tokod, Lábatlan, Tarján körzetében lévő erőit.³¹

Ennek megfelelően 22-én reggel a 3. Magyar Hadsereg szakaszán a 10. gárda-, a 23. és 75. hadtestek az 5. légihadsereg hatékony támogatása mellett széles arcvonalon támadásba lendültek. Több szakaszon áttörték a német védelmet. Tarjánon keresztül támadva elfoglalták Héreget, míg Bajnától északra Nagysápig jutottak előre. Sárísáp, Dorog irányából Nyergesújfalu felé igyekeztek elérni a táti hídfőben hősiessen harcoló tengerész gyalogoszászlóaljat. Sikerült elfoglalni Szarkást és ezzel a Tokod körzetében lévő német zászlóaljakat bekerítés fenyegette. Ezzel egy időben nyugatról Dunaszentmiklós körzetéből Süttő felé szorították vissza a német hadosztályok maradványait.

A 6. SS páncéloshadsereg vezérkari főnöke 22-én délelőtt 10 órakor jelentette az OKH-nak, hogy kénytelenek a hídfőt délről szűkíteni, a Gerecse áttekinthetetlen völgyeinek további tartása lehetetlen, ha nem ürítik ki időben, két hadosztályt pusztulásra ítélnék. Minden sürgetés ellenére Guderian megtiltotta a hídfő feladását, majd közölte Hitler döntését: az itt levő csapatokat alárendeli a 8. hadseregnek és a hídfőt az utolsó töltényig tartani kell.³²

A 46. hadsereg a balszárnyán is tovább folytatta támadását és az Ácsteszér, Hánta közötti erdőségen keresztül előrevetett részei elérték Réde körzetét és birtokba vették az attól délnyugatra lévő területet. A 2. SS páncéloshadtest felderítő osztaga Románd, Bánk előtt igyekezett megvetni a lábát, és útját állni a 18. hadtest csapatainak.

A 18. és 68. hadtest, továbbá a 2. gárda gépesített hadtest Győr irányába támadó csapataival szemben a Kisbér—Mocsa terepszakaszon fokozódott a német ellenállás. Mocsa, Nagyigmánd, Csép-észak és Etenyugat körzetében mind erősebb ellenlökések bontakoztak ki. Itt a 6. páncélos-, 2. SS páncélosadosztály több mint 100 harcokocsival és rohamlöveggel visszazorította a támadó szovjet hadosztályokat a 162. magassági pont, Szarka-tanya, 160 magassági pont, Markovics-tanya, Makk-pusztától és Etétől keletre egy km-re.³³

46. hadsereg parancsnoka ezért a Süttő felé támadó 4. és 5. gépesített dandárt kivonta, támadási sávjukat átadta a 75. hadtestnek, majd Kocs-délre csoportosította őket. A főparancsnokság pedig a 3. Ukrán Front állományából a 23. harcokocsihadtestet átalárendelte a 2. Ukrán Front 46. hadseregének és utasította, hogy 16 órára Szák—Szend körzetébe összpontosuljon.

A 68. lövész- és a 2. gárda gépesített hadtest Kisigmánd, Mocsa, irányában rohamozta a XXXXIII. hadtest állásait és néhány szakaszon közelebb került Komáromhoz.

Malinovszkij marsall utasította a 46. hadsereg parancsnokát, hogy a 10. gárda lövészhadtest Nagysáp körzetéből mérjen erős csapást Mogyóros-bánya irányába és 23-án reggel egyesüljön a deszanttal, a 83. tengerész gyalogoszadandár pedig foglalja el Tátot.

³¹ Архив МО СССР ф. 240, 1779, л. 122, л. 57.

³² КТВ. 22. 3. 1945. 4—14. о.

³³ Архив МО СССР ф. 240, оп. 1779, л. 122, л. 59.

A Kisbér—Nagyigmánd—Mocsa körzetében kialakult helyzet, a német ellenlökések erősödése arra kényszerítette a front parancsnokát, hogy tartalékából az 53. lövészadosztályt Kecskéd, Bokod, Oroszlány és a 30. önálló páncéltörő tüzérandárt Bokod körzetébe dobja át és alárendelje a 46. hadseregnek.³⁴

Miközben a 6. SS páncéloshadsergnek Kisbér—Mocsa között ideiglenesen megszilárdította arcvonalát, a 46. hadseregtől balra a 3. Ukrán Front csapatai 20-tól a Balaton—Vértess hegység közötti arcvonalon gyors ütemben törtek előre, bekerítették és szétverték a két tó között védekező német erőket, mélyen benyomultak a Bakony hegységbe és Balatonkenese, Berhida, Veszprém, Zirc, Olaszfalu, Bakonyoszlop te-repszakasra vetették vissza az ellenséget. Wöhler a „Dél” hadseregcsoport parancsnoka végső erőfeszítésre szólította fel a fasiszta csapatokat. Kijelentette, hogy most már egész Magyarország, Bécs és a birodalom déli része forog veszélyben. Parancsot adott, hogy minden erőt és eszközt vegyenek igénybe és állítsák meg a szovjet csapatok további előnyomulását. Újból aláhúzta, hogy harc nélkül egy talpalatnyi földet sem szabad átengedni.³⁵

Március 23-án a németek minden erőfeszítés ellenére képtelenek voltak a 3. Ukrán Front hadseregei előtt összefüggő védelmet létrehozni. A front csapatai a Balatontól északra megkezdték a 6. tábori és 6. SS páncéloshadserg üldözését. A németek védelme mindenütt felszakadozott. A 26., 27., 4. és 9. gárda és a 6. gárda harckocsihadserg, továbbá a harckocsi- és gépesített hadtestek gyors ütemben szabadították fel a Dunántúl falvait és városait és a Bakony hegység nyugati kijárataihoz közeledtek.

A 46. hadseregnek 23-án nem sikerült követni a 3. Ukrán Front hadseregeinek példáját. Erejének egy részét továbbra is lekötötte a körülzárt és elkeseredetten védekező német erők felszámolása. A déli és kelet-i irányból előretörő szovjet hadosztályok fokozatosan részekre szabdalták a németek hídfőjét. Tokod körzetében bekerítették a 711. gyaloghadosztály öt zászlóalját, felszabadították Tátot, Tokodot, Annabányát, Mogyorós-bányát, Pusztamarót, Felsőbikolt. A német hadosztályok maradványai Süttő, Piszke, Lábatlan, Nyergesújfalu és az attól délre levő magaslatokra húzódtak vissza és ezzel a 83. tengerészdandár deszant zászlóalja egyesülhetett a 10. gárdahadtest csapataival.³⁶

Most már az OKH is beleegyezett a hídfő kiürítésébe, azonban ennek végrehajtására meg kellett várni Hitler engedélyét. Az 5. Szovjet Légihadserg állandóan bombázta a hídfőben levő németeket és így a csapatok átszállítása³⁷ súlyos veszteségekkel járt.

23-án reggel Nagyigmánd és Pula-puszta között a 6. páncélos- és 2. SS páncélosadosztályok 8—10 harckocsival és rohamlöveggel megerősített harccsoportokkal ellenlökéseket hajtottak végre. A 46. hadsereg 18., 68. hadtesteinek hadosztályai az átcsoportosítások végrehajtá-

³⁴ Уо. А. 61.

³⁵ КТВ. 22. 3. 1945. 14. о.

³⁶ Архив МО СССР ф. 240, оп. 1779, л. 122, л. 63. КТВ. 23. 3. 1945. 5. о.

³⁷ КТВ. 23. 3. 1945. 8. 16—17. о.

sa után 14 óra 30 perckor, 30 perces tüzérségi előkészítés után rohamra indultak. Visszafoglalták Szarkást, Gichy, Thaly, Milkovich-pusztát, de a 2. SS páncélosadosztály védelmét nem tudták áttörni. A 2. gárda gépesített hadtest dandárai tért nyertek ugyan Kisigmánd és Mocska körzetében, de itt sem sikerült benyomulni az ellenséges védelem mélységébe.

A 46. hadsereg parancsnoka a felzárkózott lövészadosztályok beérkezése után 23-án este kivonta a 2. gárda gépesített hadtestet és Kocs körzetébe összpontosította azzal a feladattal, hogy 24-én legyen kész ütközetbe vetésre a 68. lövészhadtest sávjában Mocska, Nagyigmánd te-rpaskaszról és fejlessze tovább a támadást Győr irányába és a 23. harcoksihadtesttel együttműködésben foglalja el Gyórt.

A 46. hadsereg 23 óra 25 perckor a 00139. számú parancsából arról értesült, hogy a főparancsnokság március 25-én 24 órától a 3. Ukrán és a 2. Ukrán Front között megváltoztatta a sávhatárt: amely most Csákvár, Kisbér, Csorna vonalában húzódik.³⁸ Ezzel keskenyebbé vált a 46. hadsereg támadási sávja. A 4. gárdahadsereg Székesfehérvár felszabadítása után a 46. és 9. gárdahadsereg között lépett ütközetbe.

Március 24-én a 46. hadsereg csapatai tovább folytatták támadásukat. Hajnali háromnegyed kettőkor a 8. hadsereghez megérkezett Hitler engedélye, hogy fokozatosan kiüríthetik a lábatlan-nyergesújfalui hídfőt.³⁹ A szovjet 5. légihadereg bombázó kötelékei, a 10. gárda lövészhadtest tüzérségének csapásai és a szüntelenül rohamozó lövész csapatok megnehezítették a Duna északi partjának elérését. A kivonásra került német és szílasista erőket a komáromi hídfő megerősítésére tervezték alkalmazni.

24-én reggel Réde és Kisbér között szovjet harcfelderítő zászlóaljok tevékenykedtek. Etétől északra a támadó erők benyomultak a 2. SS páncélosadosztály védelmébe és végleg felszabadították Csepet.

14 órakor a 46. hadsereg parancsnoka, hogy kicsikarja az áttörést, Kisigmánd körzetében ütközetbe vetette a 2. gárda gépesített hadtestet, amelynek ekkor 75 harcoksija és rohamlövege volt. A 356. gyalogadosztályt visszavetették Öregcsém és Bartusek-pusztához és felszabadították Mocsát. A németek minden ellenlökését visszaverték. Közben Almápuszta felől is fokozták a nyomásukat a komáromi hídfő ellen.

Guderian délelőtt 11 órakor közölte Wöhlerrel Hitler parancsát, hogy mindenkit, aki harcolni tud, előre kell vinni az első vonalba. Magyarországot, az olajforrásokat tartani kell, mert ha a harcok átvedőnek Bécs körzetébe, annak beláthatatlan következményei lesznek. Majd utasította a „Dél” hadseregcsoport parancsnokát, hogy a sereg- és csapatvonatokról is szedjenek mindenkit össze. Ne fogadjon el semmi kifogást, mert ha elvesztik Magyarország még kezükben levő részeit, akkor a háborút elvesztették.⁴⁰

A német hadosztályokon ez már nem sokat segített. A 6. SS páncélosadosztály parancsnoka a fokozódó nyomás hatására 24-én délután je-

³⁸ Архив МО СССР ф. 240, оп. 1779, д. 122, л. 66.

³⁹ КТБ. I Nr. 116/45. g. Kdos.

⁴⁰ КТБ. 24. 3. 1945. 9. 0.

lentette Wöhlernek, hogy ha nem kap új erőt, képtelen a védelmi harcokban elvérzett még meglévő csapataival tartani arcvonalát.⁴¹ A 356. gyaloghadosztály gránátos ezredeinek létszáma nem érte el a háromszáz főt, a műszaki zászlóaljban sem volt több százhusz embernél.⁴² 24-én este Dietrich azt javasolta, vonják vissza a II. SS páncéloshadtestet Gyórhöz és a Rába folyóhoz. Érezték, hogy nem sokáig lesznek képesek ellenállni a 46. hadsereg rohamainak. A német hadseregpáncsnokok azt jelentették, hogy csapataik szellemileg és fizikailag teljesen kimerültek. Wöhler megsejmelte a XXXXIII. hadtestet és a II. SS páncéloshadtest védelmét és kénytelen volt megállapítani, hogy az már kismélységű, laza támpontok láncolatából áll, amely bármely pillanatban részeire szakadozhat.

Március 25-én a Dunától északra az 53. és a 7. gárdahadsereg is megindította támadó hadműveletet, átkeltek a Garamon és 6 km-t nyomultak előre. A 46. hadseregtől délre pedig a 3. Ukrán Front hadseregei az Akali, Nagyvázsony, Pápa, Bakonytamási terepszakaszra futottak ki. A visszavonuló német hadosztályok a Marcal-csatorna és a Rába folyó felé menekültek.

A 46. hadsereg 25-én reggel felújította támadását a németek süttőnyergesújfalui hídfőjét rohamozták. Mogyorós-bánya körzetében 2000 német katonát bekerítettek, a csoport felszámolása után 800 foglyot ejtettek és elfoglalták Nyergesújfalu vasúti állomást.

A komárom—kisbéri arcvonalszakaszon a II. SS páncéloshadtestet visszaszorították a vasútvonal mögé, Bartusek- és Boldogasszony-pusztánál a védekező németeket Komárom irányába vetették vissza.

A 46. hadsereg balszárnyán felszabadították Gyirmótot és Sikátort, majd a 18. lövészhadtest tovább folytatva támadását Gic, Lázi, Bakonybánk terepszakaszt érte el és megkezdte Kisbér bekerítését.

A 8. Német Hadsereg helyzete a Dunától északra kritikussá vált, ezért előkészületeket tett, hogy 26. és 27-én éjszaka kiürítse a Dunától délre lévő hídfőjét. Az 54. és 7. gárdahadsereg csapásai arra kényszerítették, hogy kérje a komáromi hídfő védelmének átadását a 6. SS páncéloshadseregnek, amely ugyanakkor sürgette előljáróinál balszárnyának visszavonását a Rába mögé, mert attól félt, hogy bekerítésbe kerül.

Március 25-én 24 órakor a 4. gárdahadsereg átvette a 46. hadsereg Kisbértől délre lévő arcvonalát és 26-án Lázi, Románd körzetében indított támadással elérte Mórichidát, Rábaszentmihályt, Gyórszentmárton, Romándot, Gyórásszonyfát, Tápszentmiklóst és benyomult Kisbérbe, vagyis délről hátába került a 46. hadsereg előtt álló II. SS páncélos- és XXXXIII. hadtestnek.

A 10. gárda lövészhadtest tovább folytatta a Nyergesújfalu, Lábatlan, Süttő körzetében védekező német csapatok megsemmisítését.

A hadsereg a jobbszárnyon és a középen felszabadult hadosztályait megkezdte átcsoportosítani Komárom, Győr felé. A német csapatokat lassan nyugati irányba, illetve a komáromi hídfőbe szorították vissza.

⁴¹ Uo. 13. o.

⁴² Uo. 14. o.

Dietrich, a 6. SS páncéloshadserег parancsnoka kétségbeesetten kérte, hogy balszárnyát visszavonhassa Gyórhöz és a Rába folyóhoz, mert a 4. gárdahadsereg sikerei következtében új bekerítéstől félt. Az I. és II. SS páncéloshadtestek között megszakadt az összeköttetés. Marcaltó és Románd között hatalmas hézag keletkezett, amelyen keresztül gyors ütemben törtek előre a 4. gárdahadsereg csapatai. Az ebben a sávban támadó 1. gárda gépesített hadtesttel szemben képtelenek voltak megfelelő erőket szembeállítani. Valószínű, hogy 26-án éjszaka — jelenti Dietrich — a 46. hadsereg áttöri Kisbér—Nagyigmánd között arcvonalát, mert a csapatok üzemanyag-, harckocsi és lőszerhiány miatt képtelenek a védelmet tartani. Leharcolt csapatai további ellenállásra képtelenek. Üzemanyagban olyan hiányt szenvednek, hogy már a visszavonulásra sem elég, a páncélosainak a helyzete katasztrófális.⁴³ A 8. hadsereg parancsnoka is azt jelentette, hogy Komáromot, Szőnyt és Almásfüzitőt nem képes tartani, javasolja gyors kiürítésüket. Az olajfinomítók már értéktelenek, a szovjet tüzérség lövi a két gyártelepet. Éjszaka a lábatlan-nyergesújfalui hídfőt kiüríti.⁴⁴

Március 27-én a 46. hadsereg is megtörte a németek ellenállását. Felszámolta a németek süttő—nyergesújfalui hídfőjét. A 18. és 68., a 2. gárda gépesített és 23. harckocsihadtest áttörte a II. SS páncélos hadtest védelmét Komárom és Kisbér között és 18—20 km-t nyomult előre. A visszavonuló német csapatok a Bakonyér nyugati partján kísérelték meg utóvédekkel biztosítani csapataik visszavonását a Rába mögé.

A 46. hadsereg hadtestei felszabadították Nagyigmándot, Tárkányt, Etét, Bábolna-pusztát, Ácsot, Banát, Bönyrétalapot, Mezőörsöt, Pázmándfalut, majd Gönyűnél elérték a Dunát. A németek Győr második védelmi övében Ménfőcsanak, Nyúlfa, Gyórszentiván vonalában igyekeztek megkapaszkodni.⁴⁵

Komáromot a szovjet csapatok Szőny és Almásfüzitővel együtt félkörben körülférték. A 8. hadsereg parancsnoka jelentette Wöhlernek, hogy a komáromi hídfő további tartása értelmetlen. Minden intézkedést megtett a csapatok kivonására, a hidakat aláaknázza, szabad kezet kér a robbantásra.⁴⁶

A „Dél” hadseregcsoport parancsnoka azonban 17 óra 55 perckor közli vele Hitler parancsát: „A komáromi hídfőt a Dunától délre tartani kell.” A 8. hadsereg parancsnoka újölag jelenti, hogy a szovjet csapatok körülférték Komáromot, Szőnyt, Almásfüzitőt, a gyárak romokban hevernek, termelésük megszűnt.⁴⁷

A 2. Ukrán Front hadseregei a Dunától északra és délre gyors ütemben törtek előre. Malinovszkij marsall, hogy meggyorsítsa a 7. gárdahadsereg előnyomulását, a 00145. számú parancsával 27-én 24 órakor a folyami flottilla egy részét Dömösből Neszmély körzetébe gyülekeztetete, hogy a Duna jobb partjáról Radvány, Dunamocs körzetében

⁴³ Уо. 25. 3. 1945. 13. о.

⁴⁴ Уо. 15. о.

⁴⁵ Архив МО СССР ф. 240, оп. 1779, л. 122, л. 92.

⁴⁶ КТВ. 27. 3. 1945. 12. о.

⁴⁷ Уо. 14. о.

deszantot tegyen partra.⁴⁸ A 21 hajóból álló osztag feladatát bonyolult viszonyok között oldotta meg, mert a Duna északi partja Ebedtől kezdve még a németek kezében volt, és mert az együttműködés hiányos megszervezése következtében az 54. szovjet lövészadosztály tüzérsége Süttő körzetéből tüzet nyitott a hajókra.

A deszant ezért csak 28-án reggel 9 órakor érte el Neszmélyt és 12 órakor hajózták ki Radvány körzetében a 83. tengerész gyalogdandár egy zászlóalját. Az áthajózást a Duna déli partjáról Süttő körzetéből a tüzérség és az 5. légihadserег biztosította. Egy órás tüzérségi és légi előkészítés után elfoglalták Radványt, majd 4 km széles és 3 km mély hídfőt foglaltak 18 óra 30 percre már 1700 katona, 49 löveg és aknavető és a 83. dandár egész fegyverzete a hídfőben volt. A szovjet csapatok váratlan megjelenése a 8. Német Hadsereg jobbszárnyának a hátában meggyorsította a 7. gárdahadsereg előnyomulását nyugat felé.

Március 28-án a 46. hadsereg tovább folytatta támadását. Elkeseredett utcai harcok után megtisztította Komáromot. A visszavonuló németek 19 óra 15 perckor felrobbantották a komáromi hidat. A nyugati irányba támadó csapatok reggel kiverték Győrszentivánból a 6. páncélos- és 2. SS páncélosadosztályt, majd a 4. gárdahadsereg alárendeltségébe tartozó 1. gárda gépesített hadtesttel, amely 27-én este már elérte Győr külvárosát, kiűzték a német erőket a városból a Rába, Kis-Duna mögé. Ezzel Győr felszabadult.⁴⁹

A 46. hadsereg ezzel megtisztította a Duna jobb partját Esztergomtól a Kis-Dunáig. A déli partot a 75. hadtest biztosította, míg a 7. gárdahadsereg az északi parton el nem érte Győrt.

A 68. lövészhadtest Gönyű—Győr, a 18. hadtest Gyirmót—Koroncó, a 10. gárda lövészhadtest pedig Győr irányába menetelt. A 2. gárda gépesített és 23. harckocsihadtest Győr körzetében felkészült az átkeléshez a Kis-Dunán.

A 2. Ukrán Front parancsnoka 28-án 18 óra 30 perckor utasította a 46. hadsereg parancsnokát, hogy erőteljesen folytassa támadását Magyaróvár—Bécs irányába, és március 31-ig foglalja el Rajkát, Hegyeshalmot, Mosonszentpétert. A 2. gárda gépesített hadtest vegye birtokba Köpcsént, a 23. harckocsihadtest pedig Parndorfot. A 23. lövészhadtest két hadosztálya keljen át Komáromnál a Dunán és foglalja el Gútát és Megyert.⁵⁰

Március 29-én a 46. hadsereg átcsoportosításokat hajtott végre, hogy Malinovszkij parancsának megfelelően tovább folytassa az ellenség üldözését. A csapatok éjszaka átkeltek a Kis-Dunán és a Rábán, sikeresen hídfőt foglaltak. Reggel ennek kiszélesítéséért harcoltak és Ásványráró felé támadtak. Felszabadították Véneket, Nagybjacsot, Alsóvámost, Bacsát, Révfalut.

A 23. harckocsihadtest Győrnél átkelt a Dunán, míg a 2. gárda gépesített hadtest Gáspárháza—Koroncó körzetében készült fel a Rábán való átkeléshez.

48 Архив МО СССР ф. 240, оп. 1779, д. 122, л. л. 94—95.

49 УО. л. л. 97—103.

50 УО. л. 108.

A 2. gépesített és a 23. harckocsihadtest a tíz napig tartó harcokban jelentős veszteségeket szenvedett. A 2. gárda gépesített hadtest állományában mindössze 38 harckocsi és 19 rohamlöveg, a 23. harckocsihadtest állományában 32 harckocsi volt.⁵¹

A visszavonuló németek felrobbantották a medvei hidat és erős utóvédet hátrahagyva főerőiket fokozatosan visszavonták az osztrák—magyar határ felé.

A német 6. páncélos- és 2. SS páncéloshadosztály harckocsi és rohamlöveg állománya csak néhány darabot tett ki. Ellenállásuk már csak ellenlökésekben és erős utóvéd harcokban nyilvánultak meg.

Közben a 46. hadseregtől délre a 3. Ukrán Front 6. gárda harckocsi- és 9. gárdahadserege elfoglalta Szombathelyt, Kőszeg körzetében 29-én 11 óra 5 perccor átlépték az osztrák határt, Kloster—Marienburgtól északra és Bécsújhely felé nyomultak előre. A 27. hadsereg Zalaegerszeg elfoglalása után Szentgotthárd felé támadott. A német főparancsnokság, a 46. hadsereg elé, a Fertő és a Duna közötti szakaszra előrevonta tartalékait, hogy Bécs közvetlen veszélyeztetését elhárítsa. A „Dél” hadseregcsoport súlyos veresége és a más arcvonalszakaszokon kialakult helyzet következtében Hitler menesztette Guderiant és Krebs tábornokkal kívánta megállítani a végzetet.⁵²

Március 30-án a 46. hadsereg jobbszárny csapatai Komáromtól nyugatra átkeltek a Dunán, felszabadították a várost. A balszárny hadtestek 10 km-t nyomultak előre. Elfoglalták Mártonházát, Győrzámolyt, Bősárkányt. A szovjet csapatok Tárnokréttől keletre hídfőt foglaltak a Hanság-csatorna északi partján.⁵³

Malinovszkij marsall 30-án éjjel a 23. lövészhadtestet alárendelte a 7. gárdahadseregnek. Március 31-én a 46. hadsereg csapatai átkeltek a Répcén, a Hanság-csatornán és 10 km-t nyomultak előre. Visszaverték a németek ellenlökéseit Ásványráró körzetében. A II. SS páncéloshadtest csapatai Ötövény, Lébény, Mosonszentmiklós, Sándor-major vonalán kíséreltek meg szervezett ellenállást kifejteni.

Április 1-én a hadsereg 10 km-t nyomult előre. A 23. harckocsihadtest Csókaháza körzetéből előretört Mosonszentpéterig, míg a 2. gárda gépesített hadtest felszabadította Mosonmagyaróvárt.⁵⁴

Április 2-án a 46. hadsereg 18 km-rel szorította vissza a II. SS páncéloshadtest csapatait, elfoglalta Hédervárt, a Duna vonalát és Mosonszentpétért.

Április 3-án a 46. hadsereg sávjának teljes szélességében átlépte az osztrák határt, 30 km-t nyomult előre és ezzel a Fertő-tó és a Duna közötti területről kiűzte a németeket és felszabadította Győr-Moson-Sopron megye utolsó falvait. Ezzel lezárult a bécsi támadó hadművelet Magyarország területére eső szakasza, a továbbiakban a 46. hadsereg Bécs elfoglalásáért indult harcba.

⁵¹ Уо. А. 110.

⁵² КТВ. 29. 3. 1945. 18. о.

⁵³ Архив МО СССР ф. 240, оп. 1779, д. 122, л. л. 105—108

⁵⁴ Архив МО СССР ф. 240, оп. 2779, д. 1881, л. л. 1—2

НАДЬ ГАБОР:

**ДЕЙСТВИЯ 46-ОЙ АРМИИ В ВЕНСКОЙ НАСТУПАТЕЛЬНОЙ ОПЕРАЦИИ
С 16 МАРТА ПО 4 АПРЕЛЯ 1945 ГОДА**

Резюме

Автор в своей работе — на основании советской и немецкой оперативной документации — показывает, какую роль играла 25 лет тому назад 46 армия, входившая в состав 2-го Украинского Фронта, в венской наступательной операции и в том числе в освобождении Северного Задунайского Края.

Во вводной части статьи автор излагает директиву советского главкомандования, изданную 17 февраля 1945 г. 2 и 3 Украинским Фронтам на подготовку и проведение Венской наступательной операции. Затем анализирует, какое влияние оказало наступление немцев, начатое 17 февраля к северу от Дуная, затем наступление 6 марта на территории между озером Балатон и Веленце, на формирование окончательных планов Венской наступательной операции, и в том числе на определение задач 46-ой армии.

Во время оборонной операции у озера Балатон основные усилия советских войск были перенесены к югу от Дуная. В плане наступательной операции направление главного удара было перенесено на линию фронта 3-го Украинского Фронта. В связи с этим изменились также место и роль 2-го Украинского Фронта. Маршал Малиновский главный удар фронта переместил в полосу 46-ой армии. После изложения наступательных планов армии и планов обороны немцев автор основное внимание уделяет окружению немецкой эстергомской группировки, описанию принятых немцами контрмер. Подробно занимается описанием боев, направленных на уничтожение окруженных сил, и отражением немецких контратак, предпринятых на участке линии фронта Комаром—Кишбер.

Заключительная часть работы описывает освобождение города Дёр и преследование II. танкового корпуса СС 6-ой танковой армии СС, отступавшего в направлении Вены. В своей работе автор стремился к тому, чтобы на основании анализа архивных материалов подробно показать лишь схематично известные до сих пор части боев советских войск за освобождение Венгрии.

GÁBOR NAGY:

**DIE TÄTIGKEIT DER 46. ARMEE VON 16. 3. 1945.
BIS ZUM 4. 4. 1945.**

Resümee

Aufgrund von sowjetischen und deutschen Operationsdokumenten wird die Rolle der 46. Armee innerhalb der 2. Ukrainischen Front während der Wiener Operation und der Befreiung des nördlichen Gebietes Transdanubiens geschildert.

In der Einleitung beschreibt der Verfasser die am 7. Februar zur Vorbereitung und Ausführung der Wiener Operation erlassene Direktive der 2. und 3. Ukrainischen Front. Er zeigt auch was für Wirkung die deutschen Angriffe vom 17. Februar nördlich der Donau und am 6. März zwischen dem Plattensee und dem Velence Teich auf die Ausarbeitung der entgeltigen Pläne der Wiener Operation ausübten und wie sich dem entsprechend die Aufgaben der 46. Armee gestalteten.

Während der Verteidigung am Plattensee wurde der Hauptkraftaufwand der sowjetischen Truppen südlich der Donau konzentriert. Die Richtung des Hauptschlages wurde im Angriffsplan auf die Kampflinie der 3. Ukrainischen Front übersetzt. Damit hat sich auch die Rolle der 2. Ukrainischen Front verändert. Marschall Malinowskij übersetzte die Hauptstosskräfte in die Zone der 46. Armee. Nach der Beschreibung des sowjetischen Angriffsplanes und der deutschen Ver-

teidigung konzentriert sich die Abhandlung auf die Einkesselung der deutschen Truppen bei Esztergom und auf die deutschen Gegenmassnahmen. Ausführlich berichtet die Studie über die Liquidierung des Kessels und beschreibt die Abwehr der deutschen Gegenstösse bei Komárom — Kisbér.

Der Verfasser beendet seinen Bericht mit der Befreiung der Stadt Győr und der Verfolgung des 2. SS Panzerkorps der 6. SS Panzerarmee. Mit dieser Studie wurden die bisher nur skizzenweise gezeigten Abschnitte der Befreiungskämpfe der sowjetischen Truppen in Ungarn durch gründliche Analyse der Archivalien ergänzt.

